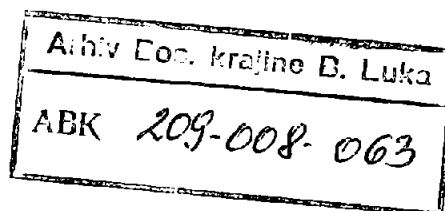

ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

GAZIĆ DERVIŠ-DEDO

NASILJA NACIONALISTA 1923-1925.GODINE
U BANJOJ LUCI

L e g e n d a :

- Sjećanja D.Gazića notirana u Arhivu Bos.krajine u Banjoj Luci 27.februara 1978.godine na dvije stranice mašinom kucanog i autoriziranog teksta;
- Sjećanja notirana u 7 istovjetnih primjeraka: po dva kod autora i u Arhivu, a po jedan u Muzeju Bos.krajine, Redakciji edicije "Banja Luka u novijoj istoriji" i Institutu za istoriju u Sarajevu.

SADRŽAJ : Djelovanje nacionalističkih organizacija SRNAO i HANAO u Banjoj Luci. Fizički napad na Veselina Maslešu. Obračuni među nacionalistima. Krvavi incident i reagovanje banjalučke javnosti.

GAZIĆ DERVIŠ-DEDO

NASILJA NACIONALISTA 1923-1925.GODINE

Još kao dječak i šegrt na obućarskom zanatu vidjao sam brojne primjere nasilja velikosrpskih i velikohrvatskih nacionalista. Nasilja su započela još u vrijeme Obznane i Zakona o zaštiti države kroz djelovanje Narodne garde iz koje se obrazovala organizacija srpske nacionalističke omladine - SRNAO. Uz blagonaklonost i podršku režima, a naročito Radikalne stranke i njenih vođa u Bos. krajini započelo je divljanje organizacije SRNAO sa batinaškom praksom terorisanja stanovništva. Svoju je aktivnost usmjerila naročito prema radničkom pokretu, naročito tamo gdje su se organizirale tarifne akcije i gdje su organizirani štrajkovi. Ono što su nekada činili zvo- naši u suzbijanju tarifnih akcija i štrajkova nastavili su članovi organizacije SRNAO. Meta njihovog napada bila je i Radićeva HRSS koja se u to vrijeme nalazila u opoziciji prema režimu. Kao i srpski nacionalisti, tako su i hrvatski nacionalisti, predvođeni frankovcima i klerikalcima, obrazovali svoju organizaciju HANAO. Među ovim organizacijama dolazilo je do u- ličnih obračuna. Članovi SRNAO i HANAO bili su naoružani ne sa- mo batinama, nego i hladnim oružjem. Neki članovi SRNAO imali su i vatreno oružje i s njim pretili građanima, naročito pos- lije pijančevanja. Ponašali su se slično kao i fašisti u Itali- ji, koji su im bili uzor.

Uz političku, ekonomsku i moralnu podršku režima članovi organizacije SRNAO mogli su se ponašati kako su htje- li i batinati koga su stigli. Posebno su bili bahati kada su bili u grupi. Bili su na udaru svi oni koji su odbili da im se pridruže, a naročito napredni omladinci. Među onima koje su istuk- li bio je i Veselin Masleša.

Organizacija SRNAO imala je svoje prostorije u gradu, a i jednu prostoriju u Gornjem Šeheru. Na čelu male grupe Musli- mana, članova SRNAO, bio je obrtnik Derviš Nurkić. No, ekspozitura SRNAO u Gornjem Šeheru brzo je zamrla.

Za HANAOVCE uzor je bio Josip Frank. Njihov kolovodja u Banjoj Luci bio je Viktor Gutić. I njima su bili uzor fašisti u Italiji. Zaštićivali su često skupove Hrvatske republikanske seljačke stranke, naročito u zimu 1924/1925. godine pred februarske izbore 1925. godine.

Pred ove februarske izbore 1925. godine razmahali su se i jedni i drugi nacionalisti, s tom razlikom što su srnaovci bili brojčano jači i uživali blagonaklonost upravnog aparata u Banjoj Luci.

Reagiranje javnosti na nasilja srnaovaca sve je više raslo, ali se vlast na sve to oglašivala. Morala je i ona da interveniše poslije jednog krvavog incidenta. Ranije predstavnici vlasti nisu intervenisali premda su srnaovci poslije svojih bančenja razbijali izloge i prozore kuća, razbijali radnje, napadali mirne građane, stvarali gužve i galamili u noćnim satima itd., sve ono što su terorističke grupe inače praktikovale.

Nije mi poznat povod ovog incidenta, ali znam da su napali na grupu mladića među kojima su bili braća Ahmet i Salih Sarač. U gostionici je započela tuča i sevnuli su noževi. Salih je bio povredjen, a Ahmet Sarač u nastupu gnjeva nožem je povredio jedno 6-8 srnaovaca. Teže povredjen Salih Sarač odmah je otpremljen u bolnicu, ali su i srnaovci morali tražiti medicinsku zaštitu.

Banjalučka javnost masovno traži od organa vlasti da se već jedanput stane na kraj teroru članova organizacije SRNAO i HANA O. Vlast je preduzela neke mjere jer je njihovo divljanje prestalo. Vjerovatno su im uskratili novčana sredstva i oduzeli prostorije. Po svoj prilici i njihovim je zaštitnicima politički smetalo razulareno djelovanje srnaovaca.

27. februar 1978. godine

Banja Luka

Gazić
(Derviš Gazić)

